

- A. Deze nota is in overleg met de volgende disciplines geconcipieerd:
- B. Er is wel overeenstemming
- C. Er heeft overleg plaatsgevonden met wethouder van Grootheest

KORTE INHOUD (GELIJKDUIDEND AAN VOORBLAD)
Plan van Aanpak Lokaal EnergieAkkoord

---

1. Aanleiding.

In het Coalitieakkoord 2014-2018 en de Kaderbrief 2014 is de ambitie uitgesproken om samen met maatschappelijke partners de inspanningen te vergroten op het gebied van duurzaamheid. In het coalitieakkoord is het als volgt verwoord: " Vergroening en verduurzaming zijn randvoorwaarden voor een leefbare stad. Maastricht is klimaatneutraal in 2030. Wij sluiten met maatschappelijke partners een Lokaal Energieakkoord om zo de gewenste beweging op gang te krijgen. Hiervoor reserveren wij een stimuleringsbudget. Ook zoeken we naar beschikbare provinciale en Europese fondsen. Voortvarend voortzetten van verdere vergroening van de stad. Zo dragen we bij aan het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. Ook duurzaamheid is een belangrijke prioriteit. Voor het aanjagen van onze duurzaamheidsambities reserveren wij 800.000,- euro ter ondersteuning van acties uit het Lokaal Energieakkoord en het bereiken van onze klimaatdoelstellingen." Dit Plan van Aanpak, dit ambitiesdocument, dat als bijlage bij deze nota is gevoegd en in samenwerking met en input van het platform COOL tot stand is gekomen, schetst de manier waarop het gemeentebestuur, samen met bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers, de Maastrichtse ambitie wil waarmaken en samen met ons willen meeDOEN. Een maatschappelijke transitie moet uiteindelijk vanuit de maatschappij komen. De maatschappelijke organisaties, verenigd in het platform COOL, hebben aangegeven om samen met ons naar nieuwe acties, nieuwe coalities en nieuwe actieve samenwerkingen te willen zoeken. Meer dan 20 (grote)organisaties, actief in Maastricht en verenigd in COOL, staan aan de basis van dit Lokale Energie Akkoord. In samenwerking met de prioritaire doelgroepen zullen de acties per prioritaire doelgroep in een afzonderlijk deelakkoord worden opgesteld en vastgelegd. De vertegenwoordigde organisaties in het platform COOL hebben als partners begin van dit jaar aangedrongen om een lokaal Energie Akkoord Maastricht op te stellen. Naast deze naar Maastricht vertaalde landelijke SER doelen, willen wij in deze periode ook het maatschappelijk fundament leggen voor een structurele samenwerking en de versnelling van de energietransitie in de richting van het einddoel: klimaatneutraal in 2030. Om het Lokaal Energie Akkoord uit te voeren kiezen wij voor drie strategische lijnen: Actie, Coalitie en Communicatie.

2. Relatie met bestaand beleid.

Maastricht heeft en houdt de ambitie Klimaatneutraal 2030. Dit Lokaal Energie Akkoord is een belangrijke stap in de richting van deze ambitie. Voor dit Lokaal Energie Akkoord sluiten wij aan bij de doelstellingen van het landelijk SER Energieakkoord voor Duurzame Groei inclusief de gehanteerde looptijd (2020) als minimumdoelen met een doorkijk naar de benodigde inspanningen in de periode 2020 - 2030. Voor het thema Klimaatadaptatie geldt, dat dit als sturend element verankerd is in de Structuurvisie en in diverse beleidsvelden verder wordt geconcretiseerd. Door het vastleggen in de Structuurvisie worden de gevolgen van de opwarming van de aarde in de fysieke

peiler opgevangen door groenaanplant (voorkomen van hittestress voor kwetsbare groepen als kinderen en ouderen) en watermanagement (opvangen, bufferen, hergebruik, infiltratie en lozen). Wij beginnen natuurlijk niet vanuit het niets. Er lopen al veel duurzaamheidsacties die zullen worden doorgezet (en zo nodig) verbreed en/of geïntensiveerd in het Lokale Energie Akkoord. In bijlage 1, Projectenoverzicht, wordt de huidige stand van zaken van de nu lopende acties in het kader van het Lokaal Energie Akkoord kort uitgewerkt.

3. Gewenst beleid en mogelijke opties

Klimaatverandering heeft gevolgen voor mens en natuur. Ook in Nederland. Gevolgen kunnen zijn een tekort aan drinkwater, slechte oogsten of meer kans op overstromingen. Als de gemiddelde temperatuur stijgt, stijgt de zeespiegel omdat water uitzet als het warmer wordt en de gletsjers en ijskappen smelten. Daarnaast kan de opwarming extreme regenbuien en langdurige natte en/of warme droge periodes veroorzaken. Door deze 2 ontwikkelingen neemt het gevaar op overstromingen en hittestress toe. Dit kan de drinkwatervoorziening in gevaar brengen. Naast vorengenoemde gevaren kunnen ook gevaren ontstaan door verzilting van de rivieren en het drinkwater, in de landbouw kan gevaar ontstaan bij gevoelige gewassen zoals bloembollen, bij de elektriciteitsproductie in centrales kan gevaar ontstaan als gevolg van gebrek aan koelwater, gezondheidsrisico's kunnen ontstaan door sterkere algengroei in meren, plassen en sloten door de stijgende temperatuur. Voor meer informatie over de opwarming van de aarde en de gevolgen daarvan wordt verwezen naar: <http://www.knmi.nl/cms/kenniscentrum/ipcc>

Naast adaptatie, het aanpassen aan een veranderend klimaat, is mitigatie, het verminderen van de uitstoot van CO₂, een belangrijk aandachtspunt. De gemeente heeft reeds in 2007 met de aanname van de Motie Klimaatneutrale stad 2030 al aangegeven serieus werk te willen maken met de negatieve gevolgen van de klimaatverandering en de uitstoot van CO₂ sterk te verminderen. Maar heeft ook onderkent dat ze deze opgaven niet alleen kan waarmaken zonder dat bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers met ons meeDOEN. Het recente landelijk SER Energie Akkoord biedt hiervoor de nodige kansen en aanknopingspunten voor een structurele samenwerking. De doelen van het landelijk SER Energie Akkoord zijn vertaald naar Maastricht:

1. Een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar.
2. (het Maastrichtse deel van)100 petajoule aan energiebesparing in het finale energieverbruik van Nederland per 2020.
3. Een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking (nu ruim 4 procent) naar 14 procent in 2020.
4. Een verdere stijging van dit aandeel naar 16 procent in 2023.
5. (het Maastrichtse deel van)ten minste 15.000 voltijdbanen, voor een belangrijk deel in de eerstkomende jaren te creëren. Indicatief zouden wij hier de rekensleutel kunnen gebruiken die wij vaker toepassen om landelijke doelstellingen om te rekenen naar Maastricht : de 1 procentregel. Dit zou betekenen voor Maastricht: plusminus 150 voltijdsbanen.

Naast deze naar Maastricht vertaalde landelijke doelen willen wij in deze periode ook het maatschappelijk fundament leggen voor de versnelling van de energietransitie in de richting van het einddoel: klimaatneutraal in 2030. Om redenen van planning en fasering kiezen wij niet voor één Lokaal Energieakkoord maar voor minimaal vier deelakkoorden. Het betreft een Energieakkoord Wonen, Energieakkoord Industrie, Energieakkoord Mobiliteit (aanvullend aan Maastricht bereikbaar) en een Energieakkoord Gemeentelijke organisatie. Om de deelakkoorden uit te voeren kiezen wij voor drie strategische lijnen: Actie, Coalitie en Communicatie.

In de eerste plaats willen wij met de deelakkoorden bereiken dat er meer en meer zichtbare actie komt ten gunste van de energietransitie in Maastricht. Als wij in 2030 klimaatneutraal willen zijn, zal

er meer moeten gebeuren dan nu. Ook meer zichtbare actie is van belang omdat communiceren over positieve resultaten een bron is van trots, enthousiasme en daarmee voor nieuwe actie.

In de tweede plaats willen wij met de deelakkoorden bereiken dat er meer coalities van diverse partners gaan samenwerken aan de Maastrichtse energietransitie.

Wij willen niet alleen werken aan de realisatie van de landelijke energiedoelen, wij willen ook het aantal werkers duurzaam uitbreiden. Doel is dus ook dat er nieuwe coalities aan de slag gaan en doorgaan na afloop van deze energieakkoorden. Zo wordt de energietransitie steeds meer verankerd in de samenleving. In samenwerking rondom de deelakkoorden zal nader worden afgestemd en zullen ook afspraken worden gemaakt hoe wij de raadscommissie verder in positie brengen.

Wij willen de nieuwe acties (a) en coalities (b) ondersteunen met communicatieve activiteiten. Hier zijn er minimaal twee aanknopingspunten. Aan de ene kant willen wij dat Maastrichtse partners sneller leren hoe energietransities concreet aan te pakken. Aan de andere kant kunnen wij de energietransitie gebruiken als thema voor natuur- en duurzaamheids educatie (NDE), bijvoorbeeld door educatieve energieactiviteiten op wijkniveau te organiseren.

4. Duurzaamheid en gezondheid.

De doelen van het landelijk Energie Akkoord zijn vertaald naar Maastricht:

- Een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar.
- (het Maastrichtse deel van) 100 petajoule aan energiebesparing in het finale energieverbruik van Nederland per 2020.
- Een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking (nu ruim 4 procent) naar 14 procent in 2020.
- Een verdere stijging van dit aandeel naar 16 procent in 2023.
- (het Maastrichtse deel van) ten minste 15.000 voltijdbanen, voor een belangrijk deel in de eerstkomende jaren te creëren. Indicatief zouden wij hier de reksleutel kunnen gebruiken die wij vaker toepassen om landelijke doelstellingen om te rekenen naar Maastricht : de 1 procentregel. Dit zou betekenen voor Maastricht: plusminus 150 voltijdsbanen.

Naast deze naar Maastricht vertaalde landelijke doelen willen wij in deze periode ook het maatschappelijk fundament leggen voor de versnelling van de energietransitie in de richting van het einddoel: klimaatneutraal in 2030.

5. Personeel & Organisatie.

Nvt

6. Informatie en automatisering

Nvt

7. (Duurzame) aanbestedingen.

NVT

8. Beheersparagraaf IBOR.

NVT

9. Financiën

De gemeenteraad heeft in de Kaderbrief 2014 € 800.000,- beschikbaar gesteld voor het aanjagen van duurzaamheidsambities vanaf 2016. Een raadsbesluit is nodig om te gelden ter beschikking te stellen. Met dit plan van aanpak wordt invulling gegeven aan de in de begroting 2015 aangekondigde ambitiedocument.

Deze middelen zullen o.a. worden gebruikt om cofinanciering van andere maatschappelijke en publieke partners te genereren en initiatieven te ondersteunen. De indicatieve taakstelling is hier

minimaal verdubbeling van het gemeentelijk budget. Het overgrote deel van de middelen (in geld en/of natura) zal moeten komen van het slimmer besteden van bestaande budgets. Het kader, waarbinnen de financiële middelen kunnen worden besteed, zal via een afzonderlijke raadsnota aan de raad worden voorgelegd. De verantwoording van de besteding van de financiële middelen zal via de reguliere planning- en control cyclus worden verantwoord.

10. Voorstel.

1. In te stemmen met het bijgevoegde Plan van Aanpak
2. De portefeuillehouder opdracht te geven op basis van dit Plan van Aanpak, samen met de maatschappelijke partners, uiterlijk juni 2015, over het totale Lokaal EnergieAkkoord een raadsvoorstel te ontwikkelen..

11. Vervolg / Planning.

De planning ziet er in hoofdlijnen als volgt op:

2014

November:

- Raadscie SMM: eerste discussiesessie over LEA (oa info PvA)
- Eerste project: afronding ideeënvorming en 3^e consultatie Platform Cool
- Eerste deelakkoorden: start voorbereiding

2015

Per 2 maanden:

- bijeenkomst Platform Cool
- Info college en raadsleden

Q1 en 2:

- Eerste project: start uitvoering
- deelakkoorden: afronden eerste concepten

Juni: Raadsbesluit Actieplan Lokaal Energie Akkoord over het totale project (oa meerjarekader voor uitgeven middelen) inclusief begroting.

Q 3 en 4:

- Deelakkoorden: start uitvoering eerste akkoorden en afronding overige akkoorden

2016-2017-2018

Uitvoering deelakkoorden

Monitoring / Rapportage /bijstelling deelakkoorden

Lokaal Energieakkoord Maastricht 2014-2020

Plan van aanpak

Gemeente Maastricht

In het Coalitieakkoord Wij Maastricht 2014-2018 en de Kaderbrief 2014 is de ambitie uitgesproken om samen met maatschappelijke partners de inspanningen te vergroten op het gebied van duurzaamheid, met name in de vorm van het Lokaal Energieakkoord (LEA). Dit Plan van Aanpak schetst de manier waarop het gemeentebestuur deze ambitie wil gaan waarmaken.

31 oktober 2014

1. Introductie

“Het moet anders. Het moet samen. Meer met en vanuit de kracht van onze inwoners . Gebruikmakend van de aanwezige energie in Maastricht. Vernieuwend en duurzaam, Samen met onze partners in stad en regio. De overheid van de toekomst (is) een samenwerkende overheid”.

(coalitieakkoord Wij Maastricht 2014-2018)

Gebruik maken van de energie in Maastricht voor de energietransitie van Maastricht, dat is het motto van dit Plan van aanpak.

Klimaatneutraal betekent in Maastricht een reductie van de CO₂ uitstoot door bronnen die bekend en beïnvloedbaar zijn. Dit geldt voor de belangrijkste energiedragers elektriciteits- en aardgas en fossiele brandstoffen voor transport. In feite moet de term energieneutraal gebruikt worden, omdat deze afbakening gezien alle onzekerheden en de beperking van de opgave niet tot klimaatneutraliteit leidt. In totaal gaat het om een reductie van 0.92 miljoen ton CO₂ (minder dan 50% van de totale uitstoot van Maastricht). Energieneutraal houdt in dat de vraag naar primaire energie zoveel als mogelijk wordt beperkt en dat de restvraag duurzaam moet worden opgewekt waarbij geen compensatie mag plaatsvinden door groenaanplant.

Uit: Eindrapport voorstudie Maastricht Klimaatneutraal in 2030; op weg naar een Energieakkoord Maastricht (UM 2013)

De urgentie van de energietransitie wordt alleen maar groter. De klimaatverandering als gevolg van de jaarlijks stijgende uitstoot van CO₂ neemt toe, ondanks allerlei maatregelen en forse inspanningen.

Volgens cijfers van het laatste rapport van IPCC* is het in de afgelopen 13 jaar wereldwijd 0,9 graden warmer geworden en is de zeespiegel sinds het begin van de 20e eeuw met 20 cm gestegen. Het IPCC is in zijn nieuwste rapport nog stilliger dan voorheen over de menselijke invloed op het klimaat en schat in dat de komende eeuw de zeespiegel tussen 26 en 82 cm verder stijgt en de temperatuur, afhankelijk van de CO₂ concentratie, deze eeuw een toename laat zien van 0,3 tot 4,8 graden.

*Intergovernmental Planet on Climate Change van de Verenigde Naties, 2013

Dit gaat ten koste van onze voedselproductie, werkgelegenheid, gezondheid en welvaart en die van toekomstige generaties. Pakken we nu niet door, dan laten we ook kansen op nieuwe werkgelegenheid lopen door het uitblijven van investeringen.

Hoog tijd voor een stevige, nieuwe impuls de komende jaren. De gemeenteraad heeft deze handschoen opgepakt en besloten tot een extra impuls voor duurzaamheid.

Zowel in Nederland, Europa als wereldwijd wordt de urgentie gedeeld. De Europese Unie spant zich in om op zowel Europees als mondiaal niveau klimaatverandering tegen te gaan. Momenteel bereidt de EU zich voor op een volgende ronde onderhandelingen over een wereldwijde klimaatovereenkomst. Deze moet in 2015 klaar zijn en in 2020 ingaan. **De EU heeft zich verbonden aan de internationale afspraken om de gemiddelde, wereldwijde temperatuurstijging te beperken tot 2 graden Celsius, vergeleken met het niveau van voor de opkomst van de industrie.**

We gaan niet alleen meer doen, maar we gaan het ook anders doen. We willen systematisch en duurzaam gebruik gaan maken van de aanwezige energie in Maastricht. Anders gaat het gewoon niet. De gemeente kan deze energietransitie niet uitvoeren zonder dat bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers met de gemeente meeDOEN. Een maatschappelijke transitie moet uiteindelijk vanuit de maatschappij komen. Daarom gaan we samen met partners in en buiten de stad actief op zoek naar nieuwe acties en nieuwe coalities, nieuwe actieve samenwerkingen. De voortekenen zijn gunstig. Aan de basis van dit Lokaal Energieakkoord ligt het aanbod om mee te doen van een lokale coalitie van bedrijven, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties

en burgers, verenigd in Platform COOL. Ook het recente landelijk Energie Akkoord biedt de nodige aanknopingspunten voor samenwerking. Alle andere partners die mee willen doen en de handen uit de mouwen willen steken, zijn van harte welkom. Als gemeente hebben we energie- en klimaatdoelstellingen vastgesteld, o.m verankerd in de Structuurvisie. Kortom: we gaan voor minder verspilling van energie en meer duurzame energie; niet alleen technisch, ook maatschappelijk. Nu wordt de basis gelegd voor een duurzame maatschappelijke energietransitie.

Maastricht schaarst zich daarmee onder Europese steden die ook voor deze transitie kiezen. Het imago van Maastricht als duurzame stad wordt daardoor versterkt.

2. *Waarom een lokaal Energieakkoord?*

- Een transitie van de energievoorziening is onontkoombaar omwille van **milieu, economie en veiligheid**. We gebruiken energie inefficiënt en wekken deze te veel op met fossiele brandstoffen. Hierdoor nemen de milieurisico's voor huidige en toekomstige generaties toe door de klimaatverandering, vooral veroorzaakt door de uitstoot van CO₂. De energietransitie is economisch in meer opzichten van belang. Zij kan een bijdrage leveren aan de groei van nieuwe werkgelegenheid, bijvoorbeeld door isoleren of leveren van installaties voor duurzame energie. Ook kan de energietransitie de te grote afhankelijkheid van veel economische sectoren van de grondstof olie verminderen. De eindigheid van deze grondstof vraagt om een economische ombouw gebaseerd op andere energiebronnen. Tevens is op de kortere termijn een te grote afhankelijkheid van energiebronnen in niet democratische staten een groot risico voor de veiligheid. Een transitie richting grotere energie-efficiency en meer duurzame energiebronnen is dan ook hard nodig. Hierin staat onze samenleving niet alleen. Grote industrieën en maatschappelijke organisaties zijn al aan de slag en roepen leiders wereldwijd op om de klimaatverandering voortvarend een halt toe te roepen;
- Denk globaal, **handel lokaal**. De energietransitie is een wereldwijde opgave. Het energievraagstuk kan niet alleen in Maastricht opgelost worden. Internationale verdragen en landelijke regelgeving zijn hard nodig, maar niet genoeg. Als het op daadwerkelijke uitvoering aankomt, zijn acties op lokaal

niveau onmisbaar. Vooral lokaal moet de ambitie concreet worden waargemaakt door bedrijven, instellingen, burgers en overheden, onder andere in Maastricht;

- **Kansen op landelijke coalitiepartners.** In 2013 hebben vertegenwoordigers van meer dan 40 partijen (bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheden) landelijk een energie akkoord gesloten, ook wel het SER Akkoord genoemd. Dit biedt de komende jaren diverse aanknopingspunten om samen te werken met landelijke partners. De gemeente is bijvoorbeeld al in gesprek met provincie en andere gemeenten in Zuid Limburg om tot verdere samenwerking te komen vanuit het SER akkoord;
- **Kansen op lokale coalitiepartners.** Meer dan 20 organisaties, actief in Maastricht, staan aan de basis van dit Lokaal Energie Akkoord. Enkele voorbeelden: grote bedrijven als ENCI, Mosa en Sappi, woningcorporaties, kennisinstellingen als de Universiteit Maastricht en Zuyd Hogeschool en burgerinitiatieven. Zij hebben samen als partners van Platform COOL begin van dit jaar in het kader van de verkiezingen bij de Maastrichtse politieke partijen en coalitie -onderhandelaren aangedrongen om een lokaal Energie Akkoord Maastricht te sluiten. Dit Plan van Aanpak Lokaal Energieakkoord is een concrete stap om deze uitgestoken hand met twee handen aan te grijpen;
- De **gemeenteraad** heeft de ambitie uitgesproken om de komende vier jaar meer in te zetten op duurzaamheid door een Lokaal Energie Akkoord te sluiten. Zij heeft hiervoor ook 8 ton vrijgemaakt in het investeringsprogramma in de Kaderbrief 2014.

3. Wat willen wij bereiken?

Maastricht heeft en houdt de ambitie Klimaatneutraal 2030. Dit Lokaal Energie Akkoord is een belangrijke stap in de richting van deze ambitie. Voor dit Lokaal Energieakkoord wordt aangesloten bij de **doelstellingen van het landelijk Energieakkoord** inclusief de gehanteerde looptijd (2020) als minimumdoelen. Dit volgt uit het feit dat dit ten opzichte van de huidige situatie een stevige ambitie is tot 2020. Een voorbeeld: stel dat wij de landelijke energiebesparingsambitie van 1,5 procent per jaar zouden vertalen in aantallen voetbalvelden zonnepanelen dan komt dit neer op meer dan 50 voetbalvelden per jaar in onze stad. Daarnaast vergemakkelijkt het overnemen van de landelijke doelen de

coalitievorming met landelijke partijen die zich hebben gecommitteerd aan de landelijke doelen. De doelen van het landelijk Energie Akkoord zijn vertaald naar Maastricht:

- Een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar;
- (het Maastrichtse deel van) 100 petajoule aan energiebesparing in het finale energieverbruik van Nederland per 2020;
- Een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking (nu ruim 4 procent) naar 14 procent in 2020;
- Een verdere stijging van dit aandeel naar 16 procent in 2023;
- Het uitvoeren van LEA heeft naar verwachting positieve werkgelegenheidseffecten voor Maastricht. Het gaat voorsnog om niet kwantificeerbare effecten.

Een recent TNO rapport geeft aan dat de beschikbare toekomstscenario's voor Nederland enorm uiteen lopen vooral door sterke verschillen in aannames, bijvoorbeeld over de ontwikkeling van energieprijzen, het energieverbruik of over het slagen van internationaal milieubeleid. De beschikbaarheid en kwaliteit van data varieert sterk. De Maatschappelijke Kosten-Baten Analyse van duurzame energie van de VNG over decentrale duurzame energieopwekking laat zien dat er veel onzekere factoren zijn waardoor niet eenduidig te zeggen is hoeveel een bepaalde oplossing oplevert. Er zijn dus grote onzekerheden m.b.t. kosten, tijd en acceptatie, grote onzekerheden over technologieën en hun ontwikkelingen, en grote onzekerheden in keuzes die in de toekomst gemaakt gaan worden, waardoor het vrijwel onmogelijk is om de haalbaarheid meetbaar te maken. Vragen over haalbaarheid zijn dus nagenoeg niet te beantwoorden. Wat wel zeker is, is dat de opgave in elk geval niet gerealiseerd zal worden door op dezelfde voet verder te gaan.

De geformuleerde ambitie van "klimaatneutraal in 2030" zoals deze in 2007 door de raad is vastgesteld, helpt om helderheid te scheppen voor alle betrokkenen en dient als punt aan de horizon om koers op te zetten. Bovendien zal door een adequate vertaling van de ambitie in beleid en overeenkomsten de haalbaarheid vergroot worden.

Uit: Eindrapport voorstudie Maastricht Klimaatneutraal in 2030; op weg naar een Energie Akkoord Maastricht (UM 2013)

Naast deze naar Maastricht vertaalde landelijke doelen zal in deze periode ook het maatschappelijk fundament gelegd worden voor de versnelling van de energietransitie in de richting van het einddoel: klimaatneutraal in 2030.

4. Hoe willen wij dit bereiken?

Om het Lokaal Energie Akkoord uit te voeren wordt gekozen voor drie strategische lijnen: Actie, Coalitie en Communicatie.

a. Actie

- In de eerste plaats wil het Lokaal Energie Akkoord bereiken dat er meer en meer zichtbare actie komt ten gunste van de energietransitie in Maastricht. Als Maastricht in 2030 klimaatneutraal wil zijn, zal er meer moeten gebeuren dan nu. Ook meer zichtbare actie is van belang omdat communiceren over positieve resultaten een bron is van trots, enthousiasme en daarmee voor nieuwe actie;
- Het akkoord start met één nieuw beeldbepalend en laagdrempelig project voor de korte termijn. Het eerste voorstel voor dit project wordt op dit moment uitgewerkt door de gemeente samen met een aantal partners van Platform COOL. Beiden zullen dit concept snel breder bediscussiëren. De bedoeling is om te starten in 2015. Het project is ook een pilot voor de complexe structuur waarbinnen samenwerking tot stand moet komen;
- In Maastricht wordt niet één lokaal energieakkoord maar minimaal vier deelakkoorden gesloten. Deze deelakkoorden zijn: Energieakkoord Wonen, Energieakkoord Industrie, Energieakkoord Mobiliteit (aanvullend op Maastricht Bereikbaar) en Energieakkoord Gemeentelijke Organisatie. Op deze wijze kan beter maatwerk geleverd worden dat aansluit op de grote diversiteit van de Maastrichtse samenleving. Zo heb je bijvoorbeeld bij wonen te maken met andere vraagstukken en sleutelspelers dan bij industrie. Ook kan zo gemakkelijker gebruik gemaakt worden van een aantal interessante, al bestaande samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld de samenwerking met de corporaties en de projectorganisatie A2 Maastricht. In deze energieakkoorden committeren maatschappelijke organisaties en gemeente elkaar aan nieuwe acties ten gunste van de Maastrichtse energietransitie en spreken elkaar aan op de uitvoering. Deze deelakkoorden bevatten meetbare doelen en concrete acties voor de korte en langere termijn.

b. Coalitie

- In de tweede plaats moeten de Lokale Energie Akkoorden bereiken dat er meer coalities van diverse partners gaan samenwerken aan de Maastrichtse energietransitie. We willen niet alleen werken aan de realisatie van de landelijke energiedoelen, we willen ook het aantal werkers duurzaam uitbreiden. Doel is dus ook dat er nieuwe coalities aan de slag gaan en doorgaan na afloop van deze energieakkoorden. Zo wordt de energietransitie steeds meer verankerd in de samenleving;
- Er zijn twee vormen van nieuwe coalities mogelijk. De eerste is dat bestaande samenwerkingsverbanden gebruikt worden om actief te worden of meer te gaan doen aan de energietransitie (bijv. A2 Maastricht, Meerjarenafspraken corporaties). De tweede mogelijkheid is dat nieuwe coalities gesmeed worden die speciaal zijn gericht op de energietransitie. Een voorbeeld van dit laatste is de uitvoeringsorganisatie van het eerste nieuwe energieproject dat vooraf gaat aan de akkoorden (zie a).

c. Communicatie

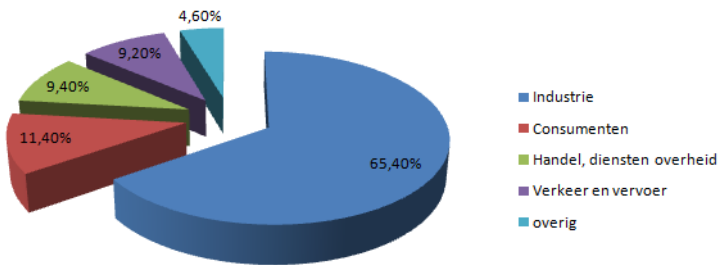
- De nieuwe acties (a) en coalities (b) worden ondersteund met communicatieve activiteiten. Hier zijn minimaal twee aanknopingspunten. Aan de ene kant willen we dat Maastrichtse partners sneller leren hoe energietransities concreet aangepakt kunnen worden. Dit kan op diverse manieren bijvoorbeeld door aansluiting te zoeken bij bestaande landelijke en Europese netwerken, kennis te delen binnen de stad en zelf experimenten te starten. Zo zal de gemeente bijvoorbeeld zelf de samenwerking in G32 verband rond duurzaamheid voortzetten. Voor de hand liggende partners zijn hier ook Universiteit Maastricht en Zuyd Hogeschool. Er kan aangesloten worden op onderdelen van het onderwijs- en/of onderzoeksprogramma zoals vorig jaar al gedaan in samenwerking met de universiteit bij de productie van de zogenaamde Voorstudie voor dit energieakkoord;
- Aan de andere kant kan de energietransitie gebruikt worden als thema voor natuur- en duurzaamheidseducatie (NDE), bijvoorbeeld door communicatieve energieactiviteiten op wijkniveau te organiseren. Hier ligt een belangrijke rol voor het Centrum voor Natuur- en Milieu Educatie (CNME).
- Communicatie over en tussen initiatieven van particulieren, corporaties, vereniging van eigenaren is belangrijk, een lerend-stimulerend voorbeeld. Als gemeente zullen we o.a. actief landelijke voorbeelden naar Maastricht halen.

5. Waar zien wij nu kansen?

Los van het korte termijnproject zijn er kansen voor Lokale Energieakkoorden zowel bij grote energieverbruikers als bij een aantal gebieden. Ook zullen ter facilitering van deze akkoorden een aantal nieuwe ondersteunende activiteiten gestart worden.

Het energieverbruik in combinatie met de oorsprong van de energie bepaalt hoeveel CO₂ Maastricht uiteindelijk uitstoot: 2 miljoen ton per jaar. De industrie levert de grootste bijdrage met 65%. Dit betreft de activiteiten van deze sector en het energieverbruik van kantoren en gebouwen. De sector Consumenten, wat het energieverbruik van woningen en dagelijkse activiteiten van burgers bevat, is de tweede groep met ruim 11%. De sector Transport, met het OV, autovervoer en vrachttransport draagt voor ruim 9% bij aan de CO₂ emissie, evenals de (semi) publieke sector, dus de gemeentelijke organisatie, kennisinstellingen, ziekenhuizen, scholen e.d. samen met de handel.

CO₂ uitstoot Maastricht

a. Prioritaire doelgroepen

- De UM heeft in haar Voorstudie voor dit Lokaal Energie Akkoord in 2013 de drie belangrijkste en beïnvloedbare energieverbruikers van de stad benoemd: industrie, wonen en mobiliteit.

Omwille van het beleidsrendement is het van belang met deze doelgroepen aan de slag te gaan.

Op het gebied van **mobilititeit** lopen al diverse acties die (ook) van belang zijn voor de energietransitie. Een belangrijk voorbeeld is het programma Beter Benutten/Maastricht Bereikbaar. Dit programma is gericht op de stimulering van duurzame mobiliteitsoplossingen. Maastricht Bereikbaar is een stevige coalitie met partners als de grote Maastrichtse werkgevers, gemeente, provincie en Rijk. Op dit moment wordt de Tweede Fase voor de komende jaren voorbereid. Ook zijn een aantal geplande infrastructuurprojecten van belang voor duurzame mobiliteit. Het Lokale Energie Akkoord zal aanvullend op al deze activiteiten zich vooral concentreren op het stimuleren van zero emissie vervoer (bijvoorbeeld elektrische bussen en samenwerking tussen bedrijven en instellingen op gebied van het delen van elektrische auto's en het realiseren van laadvoorzieningen voor gezamenlijk gebruik).

Volgens cijfers van de Nederlandse Emissieregistratie is de sector verkeer en vervoer verantwoordelijk voor circa 9,2% van de totale CO₂-uitstoot door de gemeente Maastricht in het jaar 2010. Uit die cijfers blijkt verder dat de CO₂ uitstoot door verkeer en vervoer in 2010 139,8 Kton was. Het overgrote gedeelte (circa 85%) komt voor rekening van het wegverkeer. Circa tweederde van deze emissies treedt op bij verplaatsingen binnen de bebouwde kom, eenderde treedt op bij verplaatsingen op snelwegen en buitenwegen. Het ingezette en voorgenomen generieke beleid binnen de sector verkeer en vervoer zal ook doorwerken op de Maastrichtse situatie.

Uit: Eindrapport voorstudie Maastricht Klimaatneutraal in 2030; op weg naar een Energie Akkoord Maastricht (UM 2013)

- Wat betreft de **industrie** zullen we samen met de bedrijven op zoek gaan naar kansen. Inmiddels heeft zich al een interessant initiatief aangediend. De Samenwerkende Industrierterreinen Maastricht (SIM) hebben samen met de provincie de gemeente uitgenodigd om te participeren in een project voor de stimulering van het duurzaam beheer van bedrijventerreinen. Voor dit project zal een afzonderlijke collegenota worden opgesteld en ter besluitvorming worden voorgelegd. In deze nota wordt voorgesteld om in afwachting van de algemene besluitvorming over de besteding van het totale duurzaam-

heidsbudget (€ 800.000,-) om voor dit project de benodigde financiële middelen vrij te maken;

Binnen de gemeentegrenzen zijn 3 bedrijven aanwezig (O-I, SAPPI, ENCI) die vallen onder het verplichte regime van het EU-ETS of CO₂ emissiehandel. Het reductiepotentieel van O-I en ENCI komt uit op 29% en van SAPPI op 34%. In de gemeente Maastricht zijn 18 bedrijven/instellingen deelnemer aan MJA3. Aangenomen is dat in de periode 2005-2010 jaarlijks 2% energie-efficiëntie is gerealiseerd. Daardoor geldt voor de periode 2010-2030 nog een te realiseren reductie van 20%. Voorts hebben de verschillende sectoren hun ambities uitgesproken in een routekaart waarbij reductiepotentielen variëren tussen 20% in de ICT en 100% bij de rubbersector. ETS en MJA-MEE omvatten 80% van het energieverbruik door de industrie. De overige bedrijven zijn kleinverbruikers. Voor bedrijven die de drempelwaarden overschrijden kunnen maatregelen worden afgedwongen die een terugverdientijd van minder dan 5 jaar hebben. In Maastricht is het energieverbruik per bedrijf niet bekend. Wanneer 25% van het overige energieverbruik (dus niet uit ETS of MJA-MEE) is toe te rekenen aan bedrijven die de drempel overschrijden en als uitgangspunt een besparingspotentieel van 20% wordt aangehouden, leidt deze groep tot een besparing van 4,5% van het totale energieverbruik door de industrie.

Uit: Eindrapport voorstudie Maastricht Klimaatneutraal in 2030; op weg naar een Energie Akkoord Maastricht (UM 2013)

- Ook wat betreft **wonen** zijn er al een aantal interessante kansen. Zo is “betaalbaarheid en duurzaamheid” benoemd als een van de kernthema’s voor de nieuwe Meerjarenafspraken met de corporaties. Om de eigenaren van particuliere koopwoningen te faciliteren is Maastricht samen met andere gemeenten in Zuid Limburg en de provincie een plan aan het uitwerken in kader Landelijk Energieakkoord;

In Maastricht staan ruim 56.000 woningen. In verhouding tot het landelijk gemiddelde zijn er in Maastricht relatief veel huurwoningen (60% versus 43% landelijk), waarvan het grootste gedeelte (2/3) in bezit is van woningcorporaties. 40% van de woningen is in particulier eigendom. Voor het bereiken van de CO₂ doelstelling is dit gunstig i.v.m. de convenanten in deze sector.

Op basis van Enexis gegevens kan worden berekend dat het energieverbruik per woning circa 3.363 kWh en 1.462 m³ aardgas is. Dit resulteert in 1.984 kg CO₂ als gevolg van elektriciteit en 2.602 kg als gevolg van aardgas. Deze getallen zijn slechts richtinggevend.

Voor de particuliere sector zijn wel afspraken gemaakt m.b.t. bewustwording en ontzorging, maar zijn geen concrete doelen gesteld. Ook zijn er geen bindende afspraken of regelgeving voor deze groep. Voor nieuwbouw geldt dat een traject is ingezet naar bijna energieneutrale nieuwbouw vanaf 2020. De huidige nieuwbouwwoningen, gebouwd volgens de actuele voorschriften, krijgen minimaal label A++. Met de woningcorporaties echter zijn concrete afspraken gemaakt over energiebesparing. Vanaf 2020 heeft de totale voorraad huurwoningen van corporaties een energielabel B of hoger. Dit betekent dat van het huidige gemiddelde energieverbruik een equivalent van 1.200 m³ aardgas per jaar over blijft. Het aandeel elektriciteit zal afnemen tot 3.100 kWh. Voor woningen van overige verhuurders is in het Huurconvenant afgesproken dat vanaf 2020 alle particuliere huurwoningen voor 80 procent een label C of hoger hebben. In de berekeningen is aangehouden dat dit overeenkomt met een gemiddeld energieverbruik van 1.350 m³ aardgas.

Uit: Eindrapport voorstudie Maastricht Klimaatneutraal in 2030; op weg naar een Energieakkoord Maastricht (UM 2013)

- Hoewel de **gemeentelijke organisatie** niet tot de top drie van energieverbruikers in de stad behoort, is het toch van belang dat de gemeentelijke organisatie zelf de energietransitie systematisch onderdeel maakt van haar activiteiten. Niet alleen is de gemeentelijke organisatie zelf een stevige energieverbruiker, ook is dit van belang voor de voorbeeldwerking. Als de gemeente anderen geloofwaardig wil aanspreken, kan de gemeente zelf niet achter blijven waar het gaat om het eigen energiebeheer.

b. Gebieden

- Naast de aanpak direct gericht op de prioritaire doelgroepen zetten we in een aantal gevallen ook in op een gebiedsgerichte aanpak. Soms is het effectiever of efficiënter om maatregelen binnen een bepaald gebied te nemen met een aantal grote en eventueel kleinere energieverbruikers samen. Hierbij komt het goed uit dat een aantal gebieden al over stevige samenwerkingsverbanden beschikken waarop voortgebouwd kan worden. Een voorbeeld van een al gestart initiatief is de A2 Maastricht. Hier gaan publieke en private projectpartners samen onderzoeken welke realistische extra kansen voor duurzaamheid nog gegrepen kunnen worden bij de gebiedsontwikkeling.

c. Ondersteuning

- Ter ondersteuning van de acties gericht op de prioritaire doelgroepen en gebieden wordt ingezet op een aantal gemeenschappelijke, overkoepelende activiteiten. Dit geldt in ieder geval voor communicatie, voor de coördinatie van de acquisitie van Europese Fondsen en voor de afstemming tussen de afzonderlijke akkoorden (profiteren van elkaar, geen dubbels).

d. Verbinden

Een transitie betekent, dat afscheid genomen wordt van oude vormen en methodes en dat nieuwe werkwijzes, nieuwe verbintenissen vorm krijgen. Experimenten moeten niet los staan van elkaar, ontwikkeling op het ene deelgebied kunnen onverwachte voordelen voor een ander deelgebied opleveren. Kennisdelen op het niveau van de akkoorden en kennisdelen tussen de akkoorden is een must. De per akkoord actieve regel- en kenniskringen

moeten via het netwerk en de actieve uitwisseling van (inhoudelijke) voortgang aan elkaar geknoopt te worden. Sleutelpersonen zijn belangrijk en deze moeten overzicht hebben over de projectenportefeuille als geheel en verbin-tenissen tot stand brengen.

Dit overzicht dient procesmatig verankerd te worden in de ambtelijke projectgroep, maar de inhoudelijke verankering zal via het fundamenteel inzetten op netwerkontwikkeling en kennisuitwisseling gerealiseerd en geborgd moeten worden. Een speciale dynamiek is nodig en wordt door de gemeente vormgegeven in overleg met o.a. Plaform COOL. Keuzes over vorm en inhoud van verknoping en borging is afhankelijk van de resultaten en zal in de vervolgwetwerking een prominente plaats krijgen.

Het Akkoord begint natuurlijk niet vanuit het niets. Er lopen al veel duurzaamheidsacties die zullen worden doorgezet (en zo nodig) verbreed in het Lokale Energie Akkoord. In bijlage 1 wordt de huidige stand van zaken van de nu lopende acties in het kader van het Lokaal Energie Akkoord kort uitgewerkt.

6. Welke stappen zetten wij in hoofdlijnen?

De aanpak per akkoord en voor de ondersteunende activiteiten bestaat uit een 'regelkring' met vier stappen:

a. Ontwikkelen van voorstellen:

per akkoord en ondersteunende activiteit gaat de gemeente samen aan de slag met relevante partners om tot voorstellen voor acties te komen, bijvoorbeeld met ontwikkelafels.

De eerste stappen bestaan uit het opstarten van onderhandelingen met toekomstige partners Lokaal Energieakkoord, afnemen van interviews, voorbereiden van workshops e.d.

b. Besluiten

Het college besluit ten aanzien van de concrete voorstellen voortkomend uit a. Het college doet dit binnen door de raad uiterlijk in juni 2015 te bepalen

kaders. Daaraan voorafgaand kan het college alleen besluiten over urgente activiteiten, dat wil zeggen kansen die zich voordoen en voorbij zijn als wij wachten tot het kader door de raad is vastgesteld.

Bij de besluitvorming zal het college minimaal de volgende criteria hanteren:

1. Bijdrage aan afzonderlijke doelen Lokaal Energie Akkoord (zie par. 3);
2. Maatschappelijk draagvlak, inclusief kansen nieuwe coalitievorming;
3. Politiek draagvlak;
4. Beschikbaarheid cofinanciering (eigen middelen en capaciteit);
5. Urgentie in termen van 'nu of nooit'.

c. Uitvoeren

van goedgekeurde acties.

d. Monitoren/rapporteren/bijstellen

van de afzonderlijke deelakkoorden en de totale portefeuille.

Met dit document wordt de theoretische en beleidsmatige basis neergelegd waarop de (deel)projecten verder vorm zullen krijgen. Tevens is dit document de basis waarop de voortgang en (tussen)resultaten getoetst zullen worden. Nadat het Plan van Aanpak is vastgesteld, zal een uitwerking in de vorm van een projectenportefeuille samengesteld worden, waarin een meerjarenplanning centraal staat. Dit wordt uiterlijk juni 2015 vastgesteld door de gemeenteraad van Maastricht. Jaarlijks zullen we per akkoord en per (deel)project de resultaten presenteren aan het gemeentebestuur en de deelnemers aan de coalities.

Monitoring, voortgang in beeld brengen, het zichtbaar-zijn van de resultaten is uiteraard zeer belangrijk. Vanuit het Landelijk Energie Akkoord wordt een monitor ontwikkeld, voornamelijk stelt de gemeente voor om voor dit (nu nog onbekende) model te kiezen.

e. Communicatie

Uitwisselen, leren van elkaar, inspirerende voorbeelden uitdragen naar een groot publiek zijn, naast de tastbare veranderingen, basisvoorwaarden voor het slagen van dit plan van aanpak.

Mensen uitdagen om mee te doen is het motto. Een communicatieplan wordt integraal onderdeel van de verdere activiteiten.

7. Wie doet wat?

- **Per akkoord of activiteit** worden een viertal sleutelspelers benoemd, te weten:
  - o De Bestuurlijk opdrachtgever
  - o De Ambtelijk opdrachtgever
  - o De Projectleider, de trekker
  - o De Contactpersoon vanuit de gemeente

In bijlage 1 zijn deze sleutelspelers voor de nu lopende acties vastgelegd.

- Op overkoepelend niveau ziet de **kernorganisatie** er als volgt uit:

Politiek opdrachtgever: Gemeenteraad Maastricht

Bestuurlijk opdrachtgever: Wethouder Gerdo van Grootheest

Platform COOL:

- vaste adviseur voor alle aspecten van het Lokaal Energie Akkoord (oa eerste project, ontwikkelen en uitvoeren van akkoorden, ondersteunende activiteiten);
- mede -ambassadeur van het Lokaal Energie Akkoord;
- afzonderlijke leden: participant in akkoorden of ondersteunende activiteiten.

Ambtelijk opdrachtgever: Manager B&O/Ruimte Jos Simons

Kernteam

Weike Medendorp (*algehele coördinatie, corporaties, communicatie, G32*)

Peter Rompelberg (*industrie, particuliere woningen, Landelijk Energieakkoord, secretaris platform COOL*)

Lid van het platform COOL

Rob Lamers (*verbinding naar duurzaamheid*)

- De **kernorganisatie** heeft de volgende taken:
  1. Inhoudelijk **verrijken** van de verschillende activiteiten, bijvoorbeeld door ideeën aan te reiken, workshops te faciliteren of nieuwe initiatieven te nemen;

2. **verbinden** van afzonderlijke partners, niet alleen lokaal maar ook op een hoger schaalniveau met het doel de kracht van de lokale coalities te versterken, de samenhang te vergroten en overlap te voorkomen;
3. **volgen** van de voortgang van de verschillende activiteiten en hierover rapporteren aan partners, college, raad en platform COOL met het doel te beoordelen of aanvullende acties nodig zijn.

De gemeente kiest geen vaste rol, maar pakt de rol die op dat moment in de (deel)projecten en/of het project als geheel gevraagd is. De ene keer is dat faciliterend, een andere keer initiërend en een derde keer sturend. Daarom ook is de projectorganisatie flexibel en klein gehouden. Van belang bij een dergelijke, nagenoeg organische projectinstek is een adequaat en volstrekt helder verwachtingenmanagement. Partners moeten weten wat ze aan de gemeente hebben en wat ze van de gemeente wel en niet kunnen verwachten. Deze opstelling ligt aan de basis van de nagestreefde coalities van alle partijen die een bijdrage kunnen leveren aan de doelstellingen van het project.

8. Hoeveel geld is beschikbaar?

- De gemeenteraad heeft in de Kaderbrief 2014 8 ton beschikbaar gesteld vanaf 2016;
- Om de 8 ton te kunnen besteden is een verder raadsbesluit nodig;
- Tot die tijd bestaat de mogelijkheid dat het college, als er zich goede kansen voordoen, een afzonderlijk collegebesluit neemt.
- Deze middelen worden gebruikt om cofinanciering van andere maatschappelijke en publieke partners te genereren. De indicatieve taakstelling is hier minimaal verdubbeling van het gemeentelijk budget;
- Het overgrote deel van de middelen (in geld en/of natura) zal moeten komen van het slimmer besteden van bestaande budgets. In die zin zijn de beschikbare middelen vooral aanjaaggeld.

9. Wanneer doen wij wat?

De planning ziet er in hoofdlijnen als volgt uit:

Oktober:

- PvA: 2de consultatie Platform COOL (091014);
- PvA: commitment van alle sleutelspelers van eerste set activiteiten;
- PvA: besluitvorming in college.

November/december 2014

- Raadsie SMM: eerste discussiesessie over Lokaal EnergieAkkoord (oa info Plan van Aanpak);
- Eerste project: afronding ideeënvorming en 2e consultatie Platform COOL;
- Eerste akkoorden: start voorbereiding.

2015

Per 2 maanden:

- bijeenkomst Platform COOL;
- Info college en raadsleden.

Kwartaal 1 en 2:

- Eerste project: start uitvoering;
- Deelakkoorden: afronden eerste concepten.

Juni:

Raadsbesluit Actieplan LEA (o.a. meerjarenkader voor uitgeven middelen).

Kwartaal 3 en 4:

- Deelakkoorden: start uitvoering eerste akkoorden en afronding overige akkoorde.,

Energietransitie is een proces tussen overheid en samenleving, en in de samenleving onderling. In deze wisselwerking zetten we een proces richting Energie akkoorden Maastricht uit met als doel de Energietransitie verder aan te jagen. Maar net als landelijk het geval is, betekent dit niet dat alles stil ligt tot de akkoorden zijn gesloten. Integendeel. In de bijlage Projectenoverzicht staan mogelijkheden waarvan, juist door de dynamiek, sommige al op korte termijn tot resultaat zullen leiden.

2016-2017-2018

Uitvoering deelakkoorden

Monitoring / Rapportage / bijstelling deelakkoorden

De looptijd van dit Plan van Aanpak eindigt in 2018, wat inhoudt dat in 2019 een nieuw Plan van Aanpak moet voorliggen, gebaseerd op de bereikte resultaten en de ervaringen en leerpunten binnen het huidige project. Overigens zegt de looptijd niets over het karakter van dit Plan van Aanpak. Het is en blijft een dynamisch proces, wat zijn permanente vertaling moet hebben in het voorliggende Plan van Aanpak en de daaruit voortvloeiende uitvoering.

Bijlagen:

1. Management samenvatting Voorstudie van Universiteit Maastricht (ICIS);
2. Projectenoverzicht.

Managementsamenvatting

1. Klimaatverandering en Maastricht

Maastricht Klimaatneutraal in 2030. Dat is de ambitie uitgesproken door de Raad van gemeente Maastricht in 2007. Deze voorstudie geeft antwoord op de vraag waar Maastricht nu staat en welke afstand er nog te overbruggen is naar de doelstelling “Maastricht Klimaatneutraal in 2030”. Deze voorstudie is het startpunt voor een ‘Energieakkoord Maastricht’ waarin duidelijk moet worden wie welke stappen op welk tijdstip gaat ondernemen en waarin partijen zich daadwerkelijk committeren. Een dergelijk traject is noodzakelijk om de doelstelling te behalen. Klimaatverandering komt op ons af met drogere zomers, nattere winters en een stijgende zeespiegel, zoveel is wel duidelijk. Hoe en wanneer het ons precies raakt is echter niet altijd duidelijk. Om de klimaatverandering nog enigszins beperkt te houden, zijn op internationaal en nationaal niveau akkoorden gesloten om de uitstoot van broeikasgassen te beperken. Ook Maastricht moet hierin haar verantwoordelijkheid nemen. Maastricht had haar ambitie al uitgesproken, en nu is het moment om die ambitie waar te maken en de stap te zetten richting een Energieakkoord Maastricht.

Wat we echter zien is dat tot nu toe grote stappen nog niet zijn gemaakt. De meeste projecten zijn vrij technisch van aard geweest. Het werken aan een klimaatneutrale stad is echter niet alleen een technische uitdaging, maar ook een maatschappelijke. In de Energienota van 2009 is expliciet aan de orde gesteld dat alle partijen in de stad betrokken moeten zijn. Geprobeerd is om dit te verkrijgen door middel van de Samenwerkingsovereenkomst ‘Platform Energietransitie Maastricht’ en het platform COOL. Dit heeft echter niet geleid tot de gewenste actie in en door de hele stad. Dit is niet uniek voor Maastricht. In het algemeen wordt aangegeven dat steden die klimaatneutraal willen worden, problemen hebben met implementatie omdat doelen te vaag zijn, een langetermijn proces vaak ontbreekt, een integrale benadering ontbreekt, en dat ambities niet breed worden gesteund. Behalve de noodzaak voor Maastricht om verantwoordelijkheid te nemen voor de bijdrage aan de opwarming van de aarde, kan het werken aan klimaatneutraliteit de stad zelf ook veel voordelen opleveren, in de vorm van een economische impuls, gezondheid van de bewoners en aantrekkelijkheid van de stad. Maastricht kan zelfs nationaal en internationaal toonaangevend worden.

2. Wat is klimaatneutraal?

Klimaatneutraal betekent in Maastricht een reductie van de CO₂ uitstoot door bronnen die bekend en beïnvloedbaar zijn. Dit geldt voor de belangrijkste energiedragers elektriciteits- en aardgas en fossiele brandstoffen voor transport. In feite zouden we de term energieneutraal¹ moeten gebruiken, omdat deze afbakening gezien alle onzekerheden en de beperking van de opgave niet tot klimaatneutraliteit leidt. De term klimaatneutraal is echter zo ingeburgerd, dat we in dit document klimaatneutraal zullen blijven gebruiken. In totaal gaat het om een reductie van 0.92 miljoen ton CO₂ (minder dan 50% van de totale uitstoot van Maastricht). Onderwerpen waar we ons in Maastricht op moeten richten bij het bereiken van het doel “Maastricht klimaatneutraal in 2030” gezien hun grote aandeel in de CO₂ uitstoot van de stad zijn:

1. Reduceren van huishoudelijk energieverbruik voor verwarming, warmwatervoorziening, verlichting, e.d.
2. Reduceren van zakelijk energieverbruik voor verwarming, warmwatervoorziening, verlichting, e.d.
3. Reduceren van uitstoot door personenauto’s en zware bedrijfsvoertuigen;
4. Reductie van de totale CO₂ uitstoot door de ETS bedrijven²

Er wordt geadviseerd om slechts beperkt aandacht te geven aan de reductie van overige broeikasgassen, overige CO₂-emissiebronnen in Maastricht, de voetafdruk van de stad, en CO₂-emissiebronnen elders, anders dan elektriciteitsopwekking, afhankelijk van voortschrijdend inzicht, en deze niet de kern te laten vormen van het actieplan naar “Maastricht klimaatneutraal in 2030”.

¹ Energieneutraal houdt in dat de vraag naar primaire energie zoveel als mogelijk is wordt beperkt en dat de restvraag duurzaam moet worden opgewekt waarbij geen compensatie mag plaatsvinden door groenaanplant.

² Bedrijven in Maastricht die verplicht meedoen aan de Europese emissiehandel

3. De reductie-opgave

Er bestaan op Europees, nationaal en provinciaal niveau allerlei afspraken (MJA, MEE, huurconvenant, etc.) om energiegebruik te reduceren. De reductieopgave van 0.92 miljoen ton kan verminderd worden met wat al gereduceerd wordt door deze bestaande afspraken. De resterende hoeveelheid CO₂ zal via het 'Energieakkoord Maastricht' gereduceerd moeten worden. Met enig voorbehoud in verband met de onzekerheid van de cijfers gaat het om een resterende reductieopgave van ca. 0.7 miljoen ton CO₂³. Hiervoor is het van belang om te kijken naar maatregelen die veel opleveren en die op het lokale niveau te beïnvloeden zijn. Daarbij is er soms noodzaak voor boegbeeld-projecten die misschien niet veel opleveren qua CO₂ reductie, maar wel veel motivatie, draagvlak, of bekendheid opleveren. Er zijn verschillende manieren om de resterende opgave te realiseren. Dit betekent niet dat het primair energieverbruik tot 0 moet worden gereduceerd, maar wel dat de hoeveelheid primaire energie gereduceerd moet worden, en dat de resterende energievraag duurzaam moet worden opgewekt of dat de vrijgekomen CO₂ gecompenseerd wordt. Dit wordt ook wel de Trias Energetica genoemd. Kortom, er zijn 3 actielijnen die naast elkaar bestaan:

1. Minder energie verbruiken zodat er minder CO₂ uitstoot is
2. Energie opwekken zonder uitstoot van CO₂, m.a.w. andere duurzame energiebronnen inzetten (bijv. wind, water, zon)
3. Efficiënt opwekken van energie met CO₂ uitstoot (fossiele brandstof) en deze uitstoot compenseren.

Mogelijkheden liggen er op technisch vlak om op directe wijze de behoefte aan energie te laten afnemen door (grootschalige) renovatie en vervanging van apparaten, gebouwen e.d. en het vergroten van de efficiëntie van processen. De capaciteit van hernieuwbare energie kan worden vergroot, zowel binnen als buiten de Maastrichtse grenzen. Door te investeren in innovatie en het testen ervan komen nieuwe mogelijkheden beschikbaar om zowel energiebehoefte als productie aan te kunnen pakken. Op dit moment zien we een aantal maatregelen die veel zouden kunnen opleveren, voornamelijk op het gebied van wonen en transport, zoals het vergroten van de energie-efficiëntie van woningen via corporaties, opwekken en inkopen van duurzame energie en aanpassen van transportbehoeften. Ondanks de diverse technische studies die in Maastricht zijn gedaan en de beschikbare technische oplossingen, zien we dat de beschikbare technologieën niet worden toegepast. Daarom benadrukt dit rapport de belangrijke bijdrage en rol van beleid, samenwerking en leren voor een succesvolle energietransitie. Om een groot effect te behalen is het van belang in te zetten op een mix van technische, juridische, financiële, beleids- en gedragsmaatregelen. Verkend moet worden welk reductiepotentieel mogelijk is door sectoroverstijgende partnerschappen met de industrie. Een belangrijke optie is het op gang brengen van een creatief proces waarin specifieke Maastrichtse oplossingen voor specifieke Maastrichtse omstandigheden of problemen worden ontwikkeld.

4. Advies over het vervolgproces

Voor de gemeente Maastricht is het zaak om nu het voortouw te nemen om invulling te geven aan de uitgesproken doelstelling om te komen tot een klimaatneutrale gemeente in 2030. In de afgelopen jaren werd duidelijk dat er zonder gezamenlijke steun geen grote efficiëntieslagen m.b.t. energie (productie, bezuiniging) van de grond kwamen. Daarom wordt geadviseerd dat de gemeente een participatief proces opstart dat leidt tot een Energieakkoord, waarin lange termijn doelen geformuleerd worden, evenals een korte termijn actieplan, steeds voor 4 jaar. Het gaat hierbij om een reductieopgave van 0.7 miljoen ton CO₂ uitgestoten ten gevolge van elektriciteitsverbruik, gasverbruik en transport in Maastricht. Het gaat hierbij om particuliere en zakelijke partijen. Zonder inzet van de gemeentelijke politiek, de gemeentelijke organisatie en een daadwerkelijke bereidheid tot integraal werken zal dit plan niet tot succes leiden omdat er geen synergie kan ontstaan tussen de verschillende departementen. Klimaatneutraal zal als leidraad moeten dienen voor **alle** besluiten. Grote projecten en omvangrijke culturele evenementen (denk aan Andre Rieu op het Vrijthof, Magisch Maastricht) of infrastructurele projecten (Groene loper A2) kunnen mogelijk veel uitstoot van CO₂ veroorzaken, tenzij daar in de ontwerpfase rekening mee wordt gehouden.

³ Om een indicatie te geven van de reductieopgave: het geschikte dakoppervlak van de stad zou 17 keer bedekt moeten worden met zonnepanelen om deze hoeveelheid te reduceren

Tegelijk kunnen grote projecten dienen om een nieuw visitekaartje voor de stad af te geven en te benadrukken dat Maastricht al die prachtige activiteiten heeft en deze allemaal klimaatneutraal doet. Het voorgestelde proces is opgedeeld in 4 fases: verkenning, ontwerp, stadsbrede dialoog en implementatie.

Fase 1: Verkenning (nu-maart 2014)

Met de verkiezingen van maart 2014 in het vooruitzicht, is het raadzaam om voor die tijd te beginnen met verkennende rondes waarbij onderzocht wordt welke energie er is in de Maastrichtse samenleving: welke bereidheid tot actie is er, welke behoeften zijn er aan ondersteuning en waar zitten de knelpunten? Om dit proces door de gemeentelijke organisatie te laten dragen is het van belang dat alle afdelingen betrokken zijn bij de dialoogrondes en dat ook gemeentelijke knelpunten in kaart worden gebracht. De verantwoordelijke wethouder zou de rol van 'gemeentelijke klimaatambassadeur' kunnen vervullen, maar ook zou overwogen kunnen worden de andere leden van het College van B&W actief in dit proces te betrekken, teneinde de integraliteit van dit thema in- en extern te benadrukken. De leden van Platform COOL participeren actief in de dialoogrondes en fungeren onder andere als experts.

De resultaten van deze verkenning van mogelijke coalities, bereidheid tot actie, knelpunten en kennisvragen, kunnen overlegd worden aan het nieuwe college in Maart 2014 zodat het vervolgproces zo snel mogelijk na samenstelling van het nieuwe College en Raad in gang gezet kan worden.

Fase 1, Verkenning,			Kosten indicatie ca. € 25.000,-
Input	Actie	Output	Ondersteuning
Voorstudie	1 visieworkshop 6 dialoogrondes	Verkenning van mogelijke coalities Bereidheid tot actie Knelpunten Kennisvragen	Procesbegeleider voor workshops Wethouder als ambassadeur Platform COOL.

Fase 2: Ontwerp stadsbrede dialoog (Maart-september 2014)

In deze voorbereidende fase wordt een concept Energieakkoord opgesteld, mede op basis van de verkenning en visievorming in fase 1. Het concept-Energieakkoord zal dienen als basis voor de discussies rondom het definitieve energieakkoord. Oplossingen voor de bottlenecks genoemd in fase 1 moeten gevonden worden, en de verkenning van coalities uit fase 1 wordt meegenomen bij het ontwerpen van een slimme structuur voor fase 3. Platform COOL geeft advies over het concept-Energieakkoord. Ook zullen de leden van het Platform gevraagd worden hun contacten te informeren en enthousiasmeren over het proces dat in september 2014 zal beginnen. De rol van de gemeente is in dit stadium die van opdrachtgever. Binnen de gemeente is er een projectteam nodig met verantwoordelijken die uit veel verschillende afdelingen afkomstig zijn, zodat van hieruit de brug kan worden geslagen naar de brede interne gemeentelijke organisatie; gezien de aard en het belang van deze materie zou dit projectteam rechtstreeks moeten kunnen communiceren met de algemeen directeur van de ambtelijke organisatie cq. de gemeentesecretaris. Zo gauw het nieuwe College en Raad bekend zijn moet er uit dit college een of meerdere nieuwe "ambassadeurs" gevonden worden die het proces naar een klimaatneutrale stad van harte trekt. Studies worden uitgevoerd om de benodigde kennis voor het vervolgproces op tafel te krijgen. Verder worden in deze fase groepen in Maastricht geïnformeerd en uitgenodigd mee te denken in fase 3.

Fase 2 Ontwerp,			kosten indicatie ca. € 75.000,-
Input	Actie	Output	Ondersteuning
Verkenning van mogelijke coalities Bereidheid tot actie Knelpunten Kennisvragen	Vorbereiden concept Energieakkoord Ontwerpen stadsbrede dialoog Financiering verkrijgen voor proces Alle partijen in Maastricht informeren, enthousiasmeren en uitnodigen	Concept Energieakkoord Draaiboek voor stadsbrede dialoog Studies (n.a.v. kennisvragen)	Procesbegeleider Nieuwe "ambassadeur(s)" Projectteam Platform COOL

	Selectie procesbegeleider Beantwoorden kennisvragen		
--	---	--	--

Fase 3: Stadsbrede dialoog met vaststellen Energieakkoord Maastricht (tot 2030) en Maastrichts Energieactieplan (tot 2018) (September 2014-maart 2015)

Dit is de periode waar het participatieve proces daadwerkelijk plaatsvindt. Het proces zal beginnen door partners te vragen mee te denken, en zal eindigen met de vraag om zelf actie te ondernemen: van meedenken naar meedoen. Het is een open proces waar iedereen aan mag schuiven. De Gemeente is opdrachtgever van het proces, maar ook deelnemer. De “ambassadeur” enthousiasmeert heel Maastricht om mee te doen. De leden van platform COOL hebben een expertrol richting de overige deelnemers.

Eerst wordt de visie voor de lange termijn verder afgebakend. Deze langetermijnvisie is het Energieakkoord geeft de grote stappen weer. Naast het energieakkoord wordt een energieactieplan gemaakt dat op de kortere termijn invulling geeft aan de concrete acties die uitgevoerd worden. Elke 4 jaar wordt een nieuw actieplan opgesteld. Alle partijen in de stad, inclusief de gemeente, geven aan wat ze zullen doen. De echte grote stappen naar klimaatneutraal zullen daar gehaald worden waar verschillende partijen elkaar op creatieve wijze vinden. Omdat het doel is om de uitstoot van CO₂ te reduceren, is het noodzakelijk een goed monitoringplan op te stellen, bijvoorbeeld in samenwerking met studenten van de UM, waarin bijgehouden wordt wat de voortgang is. Deze fase wordt afgesloten met een feestelijk energie-evenement waar het Energieakkoord wordt getekend en de partijen zich committeren aan hun voorgenomen acties in het energieactieplan. Dit zou aan kunnen sluiten bij bestaande initiatieven zoals bijvoorbeeld Festival Bruis, Dag van het Park, Duurzaamheidsmarkt CNME.

Fase 3: Stadsbrede dialoog,			Kosten ca. € 150.000,-
Input	Actie	Output	Ondersteuning
Vorstudie Concept Energieakkoord Studies (n.a.v. kennisvragen)	2 ^{de} visieworkshop met backcasting Ronde tafel gesprekken Kennisvragen beantwoorden Plan voor monitoring Energieakkoord en energieactieplan vaststellen Businesscase energieakkoord en actieplan Energie-evenement rondom vaststellen energieakkoord	Energie akkoord ondertekend Energieactieplan ondertekend monitoringplan	Procesbegeleider Ambassadeur Projectteam Platform COOL

Fase 4: Implementatie Eerste Maastrichtse Energieactieplan (April 2015-maart 2018)

Nu gaat het om het vasthouden van het enthousiasme en om resultaten boeken. Het is van groot belang dat een vinger aan de pols wordt gehouden en regelmatig contact blijft tussen de proceseigenaar (de gemeente) en uitvoerende partijen. Een wethouder/burgemeester en alle ondertekenaars van het energieakkoord zijn ambassadeur. Voor de continuïteit wordt voorgesteld een gemeenteloket in te stellen voor het Energieakkoord, dat faciliteert bij het doorverwijzen naar subsidies, bij het effenen van de weg bij gemeentelijke vergunningen, en dat een rol speelt in het mee-ontwikkelen van financieringsinstrumenten van investeringen bijvoorbeeld in samenwerking met de UM. Het visiedocument (Energieakkoord) en het energieactieplan zijn leidend, waardoor de doelen zowel op de korte als op de lange termijn helder zijn.

Het doel is dat na het eerste energieactieplan zoveel partijen enthousiast zijn, dat nog meer partijen zich zullen verbinden aan het tweede energieactieplan (2018-2022).

Tijdens een jaarlijks evenement, bijvoorbeeld een energieforum, worden de successen gevierd, de resultaten openbaar gemaakt en workshops rond kennisvragen aangeboden. De rol van Platform COOL zal in de loop van fase 3 duidelijk worden. Wellicht is een andere invulling van COOL nodig, of zijn nieuwe leden nodig. Op dit moment voorziet COOL voor zichzelf in fase 4 een toezichthoudende rol op de voortgang.

Fase 4 Implementatie,		Kosten indicatie ca. € 450.000,-	
Input	Actie	Output	Ondersteuning
Energieakkoord Energieactieplan	Projecten die helpen de doelen uit het energieactieplan te halen Beantwoorden van kennisvragen die opkomen tijdens implementatie Monitoring Regelmatige bijeenkomsten Rapportages voortgang (jaarlijks) PR Jaarlijks evenement Vorbereiding Energieactieplan 2018-2022	Minder CO ₂ uitstoot Energieactieplan 2018-2022	Projectleider Projectteam gemeente Ambassadeur Gemeenteloket

Uit bovenstaande blijkt dat het een veelomvattend proces is om lokaal energieakkoord en bijbehorend actieplan op te zetten. Er wordt een flinke investering van de gemeente gevraagd om het proces op te zetten en te ondersteunen, maar dit zal beperkt zijn in verhouding tot alle investeringen die gedaan moeten worden om het doel Klimaatneutraal in 2030 te bereiken. De rol van de gemeente is die van opdrachtgever (in de voorbereiding en het participatieve proces), van deelnemer (in alle fasen), en van proceseigenaar bij de uitvoering. Er wordt in deze opzet vanuit gegaan dat de CO₂ reductie en de bijbehorende investeringen vanuit burgers, bedrijven en instellingen opgepakt worden. Van groot belang is echter het langdurig commitment van de gemeente, consistentie in beleid en de bereidheid om te faciliteren.

⁴ Nu is nog niet duidelijk hoe het proces verder ingericht zal worden na de eerste drie fasen. Dit zal afhangen van de interne organisatie van de gemeente, de noodzaak tot ondersteuning, en de inrichting van monitoring en terugrapportages. Op basis van het doorkijkje dat we nu geven voor fase 4 moet men denken aan ca. 450.000€ als grove indicatie.